

## แปลว่า

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

**ถาม :** ข้อ ๒๗๖๙. เรื่อง “การภาวนา”

กราบนมัสการหลวงพ่อกิ่ง ชวณฺเษ หนูภาวนาวันละครึ่งชั่วโมง โดยการเปิดฟังเทปหลวงพ่อกิ่งวันละหนึ่งเทป วันนี้หนูปวดท้อง ปกติจะต้องกินยา แต่เมื่อเริ่มปวด เลยคิดว่ารีบภาวนาก่อน เพื่อมันปวดมากจนภาวนาไม่ไหว ก็จะใช้ปัญญาอบรมสมาธิพิจารณาความปวดแต่ต้น จนมันอยู่กับธัมโมไปเรื่อย ๆ ไม่ปวดมาก สักพักมันถอยออกมา ความรู้สึกว่ามันปวดเยอะมาก แล้วก็เกิดความคิดว่า บอกแล้ว สอนเท่าไรก็ยังงออยู่อย่างนี้

คือหนูเคยพิจารณาเวทนาครั้งแรกช่วงต้นปี มันไม่ยอมอยู่กับคำบริกรรม จะออกไปอยู่กับเวทนาอยู่นั้นแหละ ทำให้รู้สึกว่ ขนาดรู้ว่าออกจากคำบริกรรมมันปวด

**ตอบ :** นี่พูดถึงคำถามคำถามแรกนะ คำถามแรก คำถามแรกคือว่าเวลาภาวนา เรื่องภาวนาๆ อยากภาวนา แต่เวลามันปวดท้อง ปวดท้องแล้วต้องกินยา ถ้ากินยาแล้ว เขาไม่กินยาเริ่มภาวนาเลย

ไฉนมันเหมือนพระกรรมฐานเราไง เจ็บไข้ได้ป่วย ครูบาอาจารย์ของเราละ เวลาเป็นปกติ มันก็เป็นปกติไข้ไหม เวลาเจ็บป่วย มันป่วยขึ้นมาจากไหนละ แล้วเวลามันหาย มันหายไปไหนละ มันมาเอง มันก็ต้องไปเอง นี่เวลาครูบาอาจารย์ของเราเป็นธรรมนะ ธรรมโอสถๆ ไง ถ้าธรรมโอสถ เจ็บไข้ได้ป่วยขนาดไหน เวลาพิจารณาไปแล้วนะ หายหมด ขนาดเป็นไข้ ไข้ปากก็ยังหายได้ แต่ต้องจิตใจเข้มแข็งนะ

ถ้าจิตใจอ่อนแอ ไปโรงพยาบาลซะ ยา ไม่ใช่ธรรมโอสถ

พอบางคนทำไม่ไหว ทำไม่ได้ พอทำไม่ไหว ทำไม่ได้ขึ้นมา เวลาทำแล้วร่างกายมันยิ่งทรุดโทรม ร่างกายมันยิ่งทรุดโทรม ยิ่งบอบซ้ำ แล้วเวลาไปโรงพยาบาล หมอถามว่า ทำไม่ยังไม่มา

อวดภาวนาไง

บอกว่า เออ! กลับไปภาวนาเถอะ ไม่รักษา

ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็ง จิตใจไม่เข้มแข็งนะ เราก็มียาประທံ ก็คือถ้าเราคำนวณดูแล้วว่าเราทำได้หรือทำไม่ได้ ถ้าทำไม่ได้แล้วเราก็ต้องอาศัยยา หยุดยารักษา แล้วเราก็ภาวนาของเราไป แต่ถ้าเราจะพิสูจน์จิตใจของเรา เห็นไหม เจ็บไข้ได้ป่วย เวลาครูบาอาจารย์ท่านอยู่ในป่าในเขา ใจ หลวงปู่ฝั้นท่านมีโรคประจำตัวนะ ท่านมีโรคประจำตัว โรคปวดท้องของท่าน

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเล่าต่อๆ กันมา เวลาไปอยู่กับหลวงปู่ฝั้นใจ เวลาหลวงปู่ฝั้นเวลาตี ๓ ตี ๔ พระเขาพยายามตื่นแล้ว ต้มน้ำร้อนผสมน้ำเย็นเป็นน้ำอุ่น ไปเพื่อให้ท่านล้างหน้าทุกคนจะแย่งชิงกันอย่างนั้น

เวลาท่านไป มาตี ๓ เขามาแล้ว พรุ่งนี้ไปตี ๒ เขามาแล้ว ไปตี ๑ เขามาแล้ว

นี่ครูบาอาจารย์ เขาแย่งชิงกันนะ อุบัติฐาน เวลาหลวงปู่ฝั้นท่านตื่นจากการจำวัด แล้วท่านก็มาน้อยใจว่าท่านเป็นคนมีโรคประจำตัว ใจ ท่านสู้มันไม่ได้ใจ

เวลาท่านเอาจริงเอาจริงขึ้นมา นะ ท่านนั่งตลอดรุ่งเลย นั่งตลอดรุ่ง มันเจ็บไข้ได้ป่วยมันมาจากไหน มันมาจากไหน เวลาจิตท่านลงนะ เวลาลง

ในเจตีย์พิพิภคณทัตของหลวงปู่ฝั้นมันจะมีภาพดินเผา มันจะมีพระนั่งอยู่ แล้วมีกวางโอดออกจากตัวไป ท่านเห็นเป็นภาพนิมิตเข้ามาเปรียบเทียบว่า มีโรคภัยไข้เจ็บ มันสิ่งที่เป็นเวรเป็นกรรมโอดออกจากร่างกายของท่านไปเป็นกวาง ๒ ตัวโอดออกไป ตั้งแต่นั้นมา โรคประจำตัวนะ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา หายหมดเลย

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เวลาโรคประจำตัวคือโรคเรื้อรังโรคกรรมนะ ใครมีเวรมีกรรมสิ่งใด ใครทำอะไรได้ไว้ เวรกรรมนั้นมันตอบสนอง แล้วเวลาท่านนั่งของท่าน นั่งเพื่อเป็นธรรมโอสถ

แต่ถ้าเวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัตินะ เวลาท่านนั่งสมาธิของท่าน นั่งสมาธิของท่านให้เป็นสัมมาสมาธิ ยกขึ้นสู่วิปัสสนา อันนี้จะเป็นมรรค มรรค ๘ มรรค ๘ เกิดจากศีล สมาธิ ปัญญา

แต่ถ้ามันเป็นเรื่องสมาธิ เรื่องกำลังจิตที่จะรักษาโรคภัยไข้เจ็บ นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เวลาหลวงปู่มั่นท่านอยู่ถ้ำสาริกา เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านพิจารณาร่างกายของท่าน เวลากายกับจิตแยกออกจากกันไง เวลาขึ้นไปรายงานท่าน

“เหมือนเราที่ถ้ำสาริกาเลย แต่ของเรามียักษ์ ของมหาไม่มียักษ์”

ของเรามียักษ์ นี่ไง เพราะท่านเป็นโรคเสียต้องเหมือนกัน ท่านก็มีโรคประจำตัวของท่าน ท่านดัมยาสมุนไพรฉัน มันเคยบรรเทาทุกข์ได้ แต่ตอนที่มาอยู่ถ้ำสาริกา ๓ ปี ๓ ปีอยู่องค์เดียว ๓ ปีในถ้ำนะ เวลาที่จะมาเป็นหลวงปู่มั่น ท่านทุ่มเทขนาดไหน ท่านทำจริงทำจริงจังขนาดไหน แล้วท่านทำโดยสัมมาทิฐิ ความถูกต้องชอบธรรม

เวลาพิจารณา ท่านบอก ดัมยาฉันแล้วมันก็บรรเทาๆ ได้ พอฉันไปๆ มันคือ มันไม่หาย โยนทิ้งเลย ท่านโยนยาทิ้ง ตั้งแต่บัดนี้ไม่กินยา แล้วธรรมโอสถ

ท่านก็นั่งพิจารณาของท่าน นั่งสมาธิของท่านไง คำว่า “ท่านนั่งพิจารณาของท่าน” ท่านพิจารณาโรคภัยไข้เจ็บของท่าน ท่านพิจารณาในร่างกายของท่านไง อันนี้มันเป็นมรรค เวลากรรมที่เป็นมรรคๆ พิจารณาไปแล้วมันแยกธาตุแยกขันธ์หมดเลย

แยกธาตุแยกขันธ์ แล้วกิเลสมันอยู่ที่ไหนล่ะ แยกธาตุแยกขันธ์ กิเลสมันจะเกาะอะไร ก็หลุดหมดนะสิ แยกธาตุแยกขันธ์หมดเลย พอแยกธาตุแยกขันธ์ มันรวมลง

มหาเป็นเหมือนเราเลย แยกกาย แยกจิตเลย โลกนี้ราบหมดเลย แต่ของมหาไม่มียักษ์ เพราะมันเป็นมรรค ของหลวงปู่มั่นท่านก็เป็นมรรคด้วย แล้วเวลาโรคภัยไข้เจ็บหายหมดเลย

เวลาบุญกุศล คนมีอำนาจวาสนามากน้อยขนาดไหนในการประพฤติปฏิบัติ นี่พูดถึงว่า เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านทำอย่างนี้นะ ท่านทำจริงๆ นะ แต่เราแยกได้ เราแยกได้ว่าอะไร เป็นโลก คำว่า “เป็นโลก” เป็นธรรมโอสธ เป็นยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ แต่มันไม่รักษากิเลส กิเลส นี่มันฝังรากลึกในหัวใจ นั่นมันเป็นคนละเรื่องเดียวกัน อยู่ในร่างกายของมนุษย์เรานี่ มันเป็นคนละเรื่อง

แล้วเวลาไม่มีครูบาอาจารย์คอยแยกคอยแยะ คอยชี้ทางว่าถูกต้อง ไม่ถูกต้อง เวลาคนมันไขว้เขว แล้วมันทำถูกต้อง ไม่ถูกต้อง มันก็ให้คะแนน ให้ค่ามันเกินกว่าเหตุ แล้วมันไม่เป็นความจริง เวลาเป็นความจริง ความจริงมันเป็นความจริงขึ้นมา

ทีนี้บอกว่า หนูเป็นโรคปวดท้อง เวลาปวดท้องแล้วหนูไม่กินยา ภาวนาเลย ภาวนาไปแล้วสู้ไม่ไหว เวลาสู้ไม่ไหวมันก็ถอยออกมาไง เขาบอกว่าเขาเคยพิจารณาเวทนามาตั้งแต่ต้นปี ขนาดพิจารณาเวทนาอยู่ยังสู้ไม่ได้เลย แล้วพิจารณาเวทนาแล้วมันปวดมาก

มันปวดมาก เราก็ถอยได้ เวลาเราตั้งใจแล้ว ทำสิ่งใดถ้ามันประสบความสำเร็จ อันนั้นก็ เป็นประโยชน์ ถ้ามันไม่ประสบความสำเร็จ มันก็เป็นประสบการณ์ไง เวลาคนทำงานๆ ภาพศิลปะ เขาทำแล้วทำเล่าๆ จนมีความชำนาญ มีความชำนาญมันจะเป็นประโยชน์กับเขามาก นี่พูดถึงว่าคำถามข้อที่ ๑. มันจะคาบเกี่ยวกับปัญหาข้อที่ ๒.

**ถาม :** ๒๗๗๐. เรื่อง “การภาวนา” (ต่อจากคำถามก่อนหน้านี้)

อยู่กับคำบริกรรมจนไม่ปวด มันจะหาเรื่องออกไปอีก เลยคิดว่ามันโง่มาก แล้วพอเกิดความคิดขึ้นมาว่า จิตมันเกิดว่า เอ๊ะ! แปลว่ามันมีสองอันสิ ใครคือคนที่คิดเป็นสองคน ใครเป็นคนโง่ แล้วอันไหนเป็นอันที่เป็นของจริง พอเกิด เอ๊ะ! ขึ้นมา จิตมันก็กลับลงสู่ความสงบเลย

ตรงนี้หนูเกิดความสงสัยว่า ทำไมมันเป็นอย่างนี้คะ ทำไมมันหนีลงสู่ความสงบ ยังไม่ทันได้คำตอบอะไรเลย แล้วก็กลับไปรั้มโม คราวนี้นานมาก เวทนาไม่มีความปวดเหลืออยู่เลย แต่กายยังไม่ได้หายไปคะ

ก็ล้มไปเรื่อย ๆ จนมันเริ่มนอนก็กลับมาล้มโม ก็เหมือนเข้าไปสงบอีก จนสุดท้ายหนูคิดไปเองว่าจิตนอนแล้ว ก็เลยออกมาจึงพบว่า ปวดยังมีอยู่ แต่จิตไม่ได้ปวด ก็เลยเพิ่งรู้ตอนนั้นว่าจิตอาจจะยังไม่ได้นอนออกด้วยซ้ำ

หนูต้องทำอะไรคะ จิตจึงจะไม่หนีลงสู่ความสงบและได้ทราบคำตอบได้ กราบขอบพระคุณค่ะ

**ตอบ :** ใ้เริ่มภาวนาต่อเนื่องไป ภาวนาต่อเนื่องไปไง ถ้าเวลาภาวนาต่อเนื่องไป เวลาการเริ่มภาวนา ภาวนาแล้ว เริ่มต้นเราภาวนาแล้วล้มลุกคลุกคลาน เวลาภาวนาไปแล้วมันไม่ประสบความสำเร็จ มันก็เกิดความสงสัย เกิดนิวรณ์ธรรม

ถ้าเกิดนิวรณ์ธรรม มันเกิดเป็นนิวรณ์ธรรม แต่เวลามันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ถ้ามันทำของมันไปไ้ เวลาที่ว่าทำของมันไป แล้วจิตถ้ามันกลมกลืนกัน เห็นไหม

เขาบอก อยู่กับคำบริกรรม แล้วมันยังหาเรื่องออกไปอีก ก็เลยคิดว่ามันโง่มาก เกิดความคิดขึ้นมาแบบนั้น จิตมันเกิดว่า เอ๊ะ! แปลว่ามันมีสองอันสิ

เห็นไหม แปลว่ามันมีสองอัน เพราะมัน เอ๊ะ! เอ๊ะ! สิ่งที เอ๊ะ! มันเกิดสติขึ้นมา เวลาเกิดสติขึ้นมา จิตใจมันมีที่เกาะ เวลามันมีที่เกาะขึ้นมา

เวลามันจับมันปวดขึ้นมา มันก็จับมันปวดขึ้นไปไ้ แต่เวลามันจับมันปวดขึ้นไป มันไม่มีเหตุมีผลว่ามันเกิด ธรรมมันเกิดนะ มันเกิดปัญญาขึ้นมา มัน เอ๊ะ!

เอ๊ะ! นะ แปลว่าอะไรละ

แปลว่ามีความรู้ไ้ แปลว่าเรามีความรู้ของเราขึ้นมา ถ้าแปลว่าเรามีความรู้ของเราขึ้นมา นี่เราคิดแบบโลกๆ ก็คิดแบบวิทยาศาสตร์ คิดของโลกๆ มันต้องเป็นแบบนั้นด้วยความเข้าใจของเขา จิตมันต้องลงสู่สมาธิ ลงสู่สมาธิแล้วมันจะเกิดปัญญา พอเวลาจิตมันจะเกิดปัญญา เวลาเขาคิดของเขาอย่างนั้น

ไฉนสมาธิ เราก็ยังไม่รู้ว่ามันเป็นสมาธิเลย แล้วมันจะเกิดปัญญาอย่างไรละ มันไม่เข้าใจ ใจ ไม่เข้าใจ เพราะความเข้าใจของโลกเป็นเรื่องหนึ่งนะ ความเข้าใจของผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ เห็นใหม่ ปริยัติ ปฏิบัติ ปริยัติ ปฏิบัติ

เวลาปฏิบัติๆ ขึ้นมา ถ้ามันพุทโธๆ มีคำบริกรรม ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา ถ้ามีอำนาจ วาสนา มัน เอ๊ะ! แปลว่ามันมีสองอันสิ อันหนึ่งคือปวดกับอันหนึ่งคือไม่ปวดไง อันหนึ่งคือผู้ที่รับรู้กับผู้ที่ไม่รู้รับรู้ง ี่คือความเข้าใจ แปลว่า

ถ้าแปลว่า แล้วมีความรู้สึก แปลว่าไง แปลว่า แล้วมันมีความรู้สึก มีความรู้สึก มีความเท่าทัน แล้วแปลว่า

ถ้าอย่างนี้มันต้องเป็นสองอันสิ แล้วใครคือคนหนึ่ง แล้วใครเป็นคนสอน แล้วใครเป็นคน ที่เฝ้า

เวลาที่มันไม่มีสติไม่มีปัญญา มันโง่หมดเลย เออ! ใครเป็นคนโง่ ก็เราเป็นคนโง่ คนปฏิบัติเป็นคนโง่ เวลาที่มันฉลาดขึ้นมา เวลามันฉลาดขึ้นมา ใจมันมีประสบการณ์ มันมีปัญญา มันได้รู้มันได้เห็น แล้วการรู้เห็นแบบนี้ เห็นใหม่ ภาคปฏิบัติ การรู้เห็นมันเป็นปัจจุัตตัง เป็น สันติภูริโก มันเป็นข้อเท็จจริงที่รู้เห็นชัดๆ มันยิ่งกว่าปริยัติ ยิ่งกว่าการท่องจำ ยิ่งกว่าการเรียนรู้ ยิ่งกว่าการจินตนาการ แต่เป็นธรรมเกิดนะ มันยังไม่เป็นมรรค

ไม่เป็นมรรคเพราะอะไร เพราะคำถามนี้ไง

คำถามนะ แล้วพอมันเป็นไป ใครเป็นคนโง่ แล้วพอเกิด มันก็ลงสู่ความสงบ ตรงนี้หนูก็เกิดความสงสัยว่า ทำไมมันเป็นอย่างนี้คะ ทำไมมันหนีลงสู่ความสงบ ยังไม่ได้ใช้คำตอบอะไรเลย มันยังไม่ได้ใช้ปัญญาอะไรเลย

คำที่ว่า “มันยังไม่ได้ใช้ปัญญาอะไรเลย” เพราะปัญญามันยังไม่ก้าวเดิน มันยังไม่เป็นกิจจะลักษณะ เวลาทำแล้วมันจับพลัดจับผลู จับสิ่งใดไม่ได้ สิ่งที่ว่าพอจิตมันสงบแล้วเป็นสัมมาสมาธิ มันมีกำลังของมัน

ถ้ามีกำลังของมันนะ ใ้คำว่า “ธรรมเกิด” มันก็อยู่ที่อำนาจวาสนาของแต่ละบุคคลนะ บางคนทำจนเป็นจนตาย ไม่เห็นเกิดสักที เขาว่าธรรมมันเกิด ๆ ทำไมเราไม่เคยเกิดสักทีวะ ทำไมมันไม่เกิดสักทีวะ

แต่คนที่มี อย่างเช่นหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นนะ ท่านไปปฏิบัติอยู่ที่ทางเชียงใหม่ไง แล้วเวลาท่านเข้าเมืองมา สมเด็จฯถามเลย

ท่านมั่น ท่านมั่นไปอยู่ในป่าในเขา ท่านไปอบรมสั่งสอนกับใคร เราเป็นสมเด็จฯนะ เป็นผู้อบรมสั่งสอนภาคปริยัติไป การศึกษา การเล่าเรียน การค้นคว้าไป เราอยู่กับกองตำราเลย เรายังต้องเปิดตำราตลอดเวลา แล้วพระปฏิบัติ ๆ ที่ว่าหลับหูหลับตา พุทโธ! มันจะรู้เรื่องอะไร

หลวงปู่มั่นบอกเลย ผมฟังธรรมทุกคืนเลย ผมฟังธรรมตลอดเวลา

นี่ธรรมมันเกิด เวลาสงสัยอะไรนะ ตั้งคำถามไว้ แล้วทำความเข้าใจเข้ามา เดียวตอบมาฉับ ๆ เลย

มีครูบาอาจารย์หลายองค์นะ สมัยก่อนยังไม่มีการศึกษา อ่านหนังสือไม่ออก เวลาภาวนาไปแล้ว จิตสงบแล้ว บาลีมาเลยนะ ท่องปาติโมกข์ได้ อ่านหนังสือไม่ออก แต่ท่องปาติโมกข์ได้ ท่องปาติโมกข์ จิตมันเรียนจากการภาวนาเลย แต่ต้องมีวาสนานะ คนมีวาสนาเวลามันเป็นสิ่งที่ใด มันเป็นความมหัศจรรย์มาก

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมัน เอ๊ะ! นี่มันคืออะไร

ธรรมเกิด สัจธรรมมันเกิด ไม่เท่าทันหรอก มันเร็ว แต่ด้วยวาสนาไป นี่ยังดีนะ เพราะมันเจ็บปวดมากไป เวลานั่งไปสู้กับความเจ็บปวด บริกรรมไป เวลาเจ็บปวดไปเรื่อย ๆ เวลาบริกรรมไป ๆ เราโง่หรือเราฉลาด โดยความคิดไป มันเลย เอ๊ะ!

เอ๊ะ! นี่ของจริง

แปลว่ามันมีสองอันนะสิ อันหนึ่งโง่ อันหนึ่งฉลาด อันหนึ่งสุข อันหนึ่งทุกข์

ฉะนั้นบอกว่า พอ เอ๊ะ! ขึ้นมาแล้วจิตมันก็ลงสู่ความสงบ

เอ๊ะ! คือเท่าทันอารมณ์ทั้งหมด ดับหมด แล้วจิตมันก็เป็นอิสระไง ลงสู่ความสงบไง

แต่คำถามก็ถามต่อเนื่องไปว่า ตอนนี้นี่หนูเลยสงสัยว่าทำไมมันเป็นเป็นอย่างนี้ล่ะ

นี่ธรรมเกิดเป็นแบบนี้ ธรรมมันเกิดคือมันสมบูรณ์ในตัวของมันเองแล้ว แล้วธรรมมันเกิด ธรรมเกิดคือธรรมมาเตือน ธรรมมาสอน นี่ธรรมมาทำให้เห็นเลย ธรรมมาออกปฏิกิริยาให้เห็น ว่าเจ็บหายหมดเลย ความเจ็บปวดหายหมดเลย ลงสู่ความสงบเลย คุณสมบัติของมันเป็นแบบนี้ เราถึงบอก มันไม่ใช่มรรค ไม่ใช่มรรค

แล้วพระปฏิบัติหรือคนที่ปฏิบัติ ถ้ามันเป็นอย่างนี้ เขาคิดว่าเขาบรรลุธรรมๆ

บรรลุอะไร

คนถามยังสงสัยเลย ทำไมมันเป็นอย่างนี้ล่ะ ทำไมมันหนี คำถามว่า มันหนีลงสู่ความสงบ ยังไม่ทันได้มีคำตอบอะไรเลย ยังไม่ได้ใช้ปัญญาอะไรเลย

เห็นไหม ข้อเท็จจริงของคนที่ไม่ปฏิบัติ เวลาปฏิบัติไปๆ อาการหรือปฏิกิริยาที่มันเกิดขึ้น ระหว่างที่ปฏิบัติมันมีมากมาย นี่เหมือนกัน อาการ พฤติกรรมที่มันเป็นในจิต อย่างนี้ถ้าในวงกรรมฐานเขาเรียกว่าธรรมเกิดๆ

หลายๆ คนมากที่เวลาปฏิบัติเนะ มันจะเกิดภาษาบาลีขึ้นมาก็มี ถ้าของหลวงปู่มั่นท่านเป็นภาษาบาลี

เวลาในประวัติหลวงปู่มั่นไง เวลาท่านเกิดเป็นภาษาบาลี แล้วท่านอนุเคราะห์ เวลาเข้าขึ้นมา ท่านพูดบนศาลา จะเป็นธรรมะก่อนฉันหรือเวลาประชุมสงฆ์ไง เมื่อคืนฝัน ฝันว่าอย่างนั้น ฝันว่าอย่างนี้ แต่ท่านไม่พูดว่าธรรมเกิด

ทีนี้พอหลวงตาพระมหาบัวท่านมาบอกว่า นี่ธรรมเกิด ทีนี้พอธรรมเกิดขึ้นมา เวลาท่านเอามาสงเคราะห์ให้ สงเคราะห์ลูกศิษย์ลูกหาว่าธรรมมันเกิดอย่างนี้ๆ ท่านมาพูดทางวิชาการให้คนที่ปฏิบัติมันได้รสของธรรม ทำไมครูบาอาจารย์ท่านเป็นแบบนั้น เราไม่มีความรู้สึก ไม่มี ความสามารถเป็นอย่างนี้ มันเอามาเป็นเป้าหมายแล้วการปฏิบัติได้ เอามาสงเคราะห์ อนุเคราะห์ให้ลูกศิษย์ลูกหามีกำลังใจ

แต่มีอยู่วันหนึ่ง เวลาเกิดเป็นบาลี ธรรมเกิด

“อันนี้ไว้รอมหมาก่อน มหาไม่มา ยังไม่พูด”

เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านกลับมา ท่านเล่าให้ฟังเลย เวลาประชุมสงฆ์ เวลาทำข้อวัตรด้วยกัน

“อ้าว! ใครเป็นมหา ตอบนะ”

ท่านก็บอกเลย บอกภาษาบาลี

หลวงตาท่านเป็นพระที่เคารพบูชาใจ ครูบาอาจารย์ อันนี้ท่านไม่ได้ให้ท่านตอบหรอก เพียงแต่ท่านจะเอามาฝากอนุเคราะห์หลวงตาพระมหาบัวด้วย แล้วพระมหาบัวท่านเป็นมหา ท่านก็แปลได้ แต่ท่านแปลเป็นภาคปริยัติไง แปลเป็นศัพท์ไง

ท่านบอก เวลาบอกว่า ใครเป็นมหาตอบไว้อย่างไร แล้วท่านก็พูดคำบาลี

หลวงตาก็นั่งนิ่งๆ พอนั่งนิ่งๆ ท่านก็ตอบ ผัวะ!

ท่านบอกว่าลึกซึ้งกว่าตอบเป็นศัพท์ เพราะอะไร เพราะคำตอบของหลวงปู่มั่น คำตอบ ฟาดหัวกิเลสไป แล้วท่านเอาไว้อนุเคราะห์ สงเคราะห์ใจ

เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ เวลาอาการของจิต จิตมันเป็นอย่างไร ถ้าคนที่มีคุณธรรมจะรู้หมดนะ อันนี้เป็นอาการของธรรม คำว่า “ธรรมเกิด” ธรรมเกิดคือมันเป็นภาษาบาลีก็มี หลวงตาพระมหาบัวท่านเป็นภาษาไทย ถ้าภาษาบาลีนี้พวกมีฤทธิ์ สิ่งที่เราเวลาธรรมเกิดเป็นภาษาบาลีที่เราได้ยินมา มีหลวงปู่มั่น หลวงปู่จวน หลวงปู่จวน เวลาเกิดก็เกิดเป็นบาลี พวกนี้พวกอภิัญญา พวกมีฤทธิ์ แล้วมีคุณธรรมด้วย

แต่ถ้าเป็นภาษาไทย ท่านก็แตกฉานของท่านนะ หลวงตาพระมหาบัวท่านแตกฉานมาก อันนี้เวลาแตกฉาน เวลาปฏิบัติไป แก่จิตๆ

ถ้าจิตมันเป็นอย่างนี้ มันก็เป็นอย่างที่โยมเป็นนี่แหละ ที่โยมเป็นนะ คำถามที่แล้ว ขณะที่ปฏิบัติยังไม่ถึง มันลุ่มลูกคลุกคลาน เจ็บไข้ได้ป่วยต้องกินยา ไม่กินเพื่อจะสู้กับมัน สู้กับมันแล้วก็แพ้ แต่คำถามที่ ๒. มันต่อเนื่องมาไง

เออ!

ภาวนาต่อเนื่องไป เวลาภาวนาต่อเนื่องไป มันใช้คำบริกรรม มันจะปวดอย่างไรไม่ออกนอกเรื่องนอกราว คิดว่าเวลาคิดมันไปเรื่อย พอเวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ว่าใครเป็นคนโง่ เพราะว่าความเจ็บไข้ได้ป่วย มันเคยพิจารณาแล้ว แต่พิจารณาไม่ได้

คำว่า “พิจารณา” นี่คือการกระทำของจิต จิตมีการกระทำ เวลามันเป็นผลขึ้นมา เอ๊ะ! นี่แหละ นี่ธรรมเกิดแล้ว

เอ๊ะ! ถ้าเอ๊ะ! มันก็เท่าทัน เท่าทันความรู้สึกทั้งหมด

เอ๊ะ! อย่างนี้แสดงว่ามีสองอัน มีสุขกับทุกข์ ใช่หรือไม่ใช่ จริงหรือไม่จริง อันนี้จริงหรือไม่จริง ตรงนี้หนูเกิดความสงสัยว่าทำไมมันเป็นอย่างนี้คะ

นี่ธรรมเกิด

ทำไมมันหนีไปลงสู่ความสงบ

คำว่า “มันหนีไป” อาการของจิตที่มันมีหัตตจรรยของแต่ละบุคคล มันอยู่ที่วาสนาของแต่ละบุคคลที่ว่ารอบคอบปานกลาง หรือหยาบละเอียดแตกต่างกัน

ถ้าไม่รอบคอบก็ไม่ว่าเลย ถ้าไม่รู้ว่าสิ่งที่ผู้หลงใหล อาการแบบนี้บรรลุมรรณ

บรรลุมรรณอะไร ธรรมมันเกิด ธรรมมันเกิด ธรรมมันเกิดคือปฏิกิริยาของจิตที่มันมีสติปัญญาเท่าทันกับกิเลส เท่าทันจนมันวางได้ พอวางได้ มันก็ลงสู่ความสงบเลย ยังไม่ทันได้คำตอบอะไรเลย

จะได้คำตอบต่อเมื่อเรากลับมาทำความเข้าใจของเราเอง ทำความสงบของเราเป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ จิตจะมีกำลัง แล้วเราต้องขุดคุ้ยค้นคว้า

ส่วนใหญ่แล้ว ไอ้ตรงนี้ ครูบาอาจารย์ที่ภาวนาไม่เป็นไม่รู้จักมันหรอก

การขุดคู้คันคว่ำ ในงานภาคปฏิบัตินะ หลวงตาพระมหาบัวท่านจะเน้นย้ำเลย งานอย่างหนึ่งคืองานขุดคู้หากิเลส งานอีกอย่างหนึ่งคืองานใช้สติปัญญาฟาดฟันกิเลส ให้กิเลสราบคาบไปจากใจ

งานที่ขุดคู้คันคว่ำ ไอ้มันไม่เห็น ไม่รู้จัก แล้วก็รู้จักหาอีกต่างหาก ถ้าไม่รู้จักหา มันก็จากสมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนากรรมฐานไม่ได้

สมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานที่เราพยายามทำความสงบของใจเราอยู่นี้แหละ นี่สมถกรรมฐาน ไม่มีสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน วิปัสสนาเกิดที่ไหน ฉะนั้น ไม่มีสัมมาสมาธิ ภาวนามยปัญญาแขวนไว้เลย ไม่มี เป็นไปไม่ได้

ทำสมาธิๆ ไม่ขุดคู้ ขุดคู้ ขุดคู้ งานการขุดคู้ คันคว่ำ คันหา อันนี้เป็นวาสนาเลย เหมือนกับเอ็นทรานซ์เลย สอบติดไม่ติด สอบได้ไม่ได้ เอ็นทรานซ์นะ ถ้าเอ็นไม่ติด เสียคนไปเลย ประชดชีวิตไปเลย เสียคนไปเลย แล้วเอ็นไม่ติด เข้าราม รามเปิดรับหมด

นี่เหมือนกัน ถ้ามันขุดคู้คันคว่ำ เหมือนเอ็นไม่ติด เอ็นไม่ได้ ถ้าเอ็นติด เอ็นได้นะ เออ! ได้มีสิทธิเรียน เอ็นติดแล้วก็ใช้สติปัญญาไป เรียนต่อ ปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ ปี ๔ ไม่นิโรธรึไหน ถ้าเรียนแล้วไม่มีความสามารถ นี่ไง ยกขึ้นสู่วิปัสสนา วิปัสสนาไม่เป็น วิปัสสนาไม่ได้ กิริไทร ไรไทร เหมือนกัน มันศึกษาไม่จบ

ไอ้มันว่า ยังไม่ได้มีคำตอบอะไรเลย มันกลับไปถามอีก มันไม่ได้คำตอบอะไรเลย

มันเป็นอาการของจิตแต่ละชนิด แต่ละอาการที่มันเกิดขึ้นกับนักปฏิบัติทั้งหลาย ถ้านักปฏิบัติ ถ้ามีครูบาอาจารย์ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านคุ้มครองดูแลที่นักปฏิบัติ

มันน่าเห็นใจมาก น่าเห็นใจมากกว่า เราปฏิบัติแล้วเรามีประสบการณ์อย่างนี้ แล้วตอนนี้ก็หันซ้ายหันขวา หันซ้ายหันขวา ไม่รู้ว่ามันจะไปทางไหนเลย จะเอาทำความสงบ มันก็ยังไม่สงบ แล้วเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เวลาปวดท้องขึ้นมาอยากจะปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วก็สู้มันไม่ได้ เวลาไปพิจารณาเวทนา เวทณาก็สู้เวทนาไม่ได้

ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ เราหลบจากเวทนามากก็ได้

แต่เนี่ยเขาบอกเขาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ จับเวทนาพิจารณาเลยไง ถ้าพิจารณาแล้ว ถ้ามันปล่อยวางได้ มันก็ลงสู่สมาธิได้เหมือนกัน

ถ้ามันพิจารณาไม่ได้ พิจารณาสู่เวทนาไม่ได้ เวทนาจึงเจ็บปวดอยู่อย่างนั้น มันก็เลิกจากการภาวนา มาครั้งที่ ๒ เขากำหนดความเจ็บปวดต่อเนื่องไป

ถ้ามันเป็นไปได้ เป็นไปได้คือเรามีความตั้งใจ มีความตั้งใจเป็นไปได้อาการมันสมดุขของมัน เอ๊ะ! เกิดแล้ว เพราะะ เอ๊ะ! แล้ว จิตมันหนีไปลงสู่ความสงบเลย

เอ๊ะ! แล้วมันปล่อยหมดใจ มันปล่อยเวทนาใช่ไหม มันปล่อยเวทนา มันเป็นอิสระไง มันเป็นธรรมไง แต่มันเป็นธรรมก็เป็นธรรมเกิดไง ธรรมเกิด เกิดแล้วเราก็ได้รับรู้อาการแบบนี้ รับรู้ว่าถ้าธรรมเกิดมันเป็นแบบนี้

แต่ถ้าบอกว่าจะต้องมีคำตอบ

เราต้องทำความเข้าใจเข้ามา ผีก็หัด จิตสงบแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้าจิตสงบแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ค่อยๆ ผีก็หัด ค่อยๆ มีการกระทำ

การฝึกหัดการประพฤติปฏิบัติ รื้อถอนหรือชาตินะ เป็นงานที่ยิ่งใหญ่

เวลาปฏิบัติมา เวลาปวดท้อง ไม่กินยา แล้วปฏิบัติ เราก็ต่อสู้กับเวทนา นี่นักรบ รบแล้วได้ผล ไม่ได้ผล รบแล้วครั้งแรกไม่ได้ผล เราก็เลิกไป เวลาครั้งที่ ๒ เราก็รบกับมันอีก รบกับมันอีกด้วยความพ่ายแพ้ เคยพ่ายแพ้มาแล้วเป็นบทเรียน

แต่เวลาเรากำหนดๆ ถึงความสมดุข ถึงกำลังของมันมี มันรบแล้ว นี่ธรรมมันเกิด คือมันจะลงสู่ความสงบ ธรรมมันเกิด สุดท้ายแล้วถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็ลงสู่ความสงบอย่างที่โยมทำนั่นแหละ

แต่เนี่ยพอเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิหรือใช้บริการกรรม ความเจ็บปวด เวลามันลงสู่ความสงบ เพราะมันลงสู่ความสงบด้วยข้อเท็จจริงใจ

แต่คนที่ไม่รู้ถึงข้อเท็จจริง ยังบอก ยังไม่มีคำตอบอะไรเลย มันลงไปได้ยังไง

ก็มันลงไปด้วยคำบริกรรม ด้วยกำลังของสติ ด้วยกำลังของคำบริกรรม นี่ธรรมมันเกิด

แล้วถ้าจะเอาคำตอบ เอาคำตอบ นี่คืออะไร

นี่คือธรรมเกิด

ฉะนั้น จนสุดท้ายหนูคิดไปเองว่าจิตมันถอนแล้ว

เห็นไหม กำลัง ถ้ากรณีอย่างนี้ปั๊ เพราะเราบริกรรมแล้วมันต้องมีสติมีปัญญา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิแล้วมันถึงจะลงสู่ความสงบ เวลาความสงบแล้ว เราเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงแล้วเราถึงยกขึ้นสู่วิปัสสนา นี่คือสแต๊ป คือข้อเท็จจริงในวงปฏิบัติ ในวงกรรมฐาน สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนากรรมฐาน นี่มันเป็นข้อเท็จจริง

แต่เวลาปฏิบัติแล้ว เราจะปฏิบัติตามข้อเท็จจริงนั้น มันเป็นจิตเป็นนิสัยแล้ว

พระอรหันต์เอตทัคคะ ๘๐ องค์ พระอรหันต์เหมือนกัน แต่ความถนัดแตกต่างกัน ความถนัด ใครถนัดสิ่งใด มันเป็นเรื่องปกติธรรมดา

นกบินได้

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านเหาะได้ เหมือนนกไหม นกบินได้โดยธรรมชาติ จิตที่มันมีปัญญาของมัน มันก็เหาะได้โดยธรรมชาติ มันไปของมันโดยธรรมชาติของมัน ไม่ต้องตั้งใจ ไม่ต้องตั้งใจ มันเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น นี่พูดถึงว่า เอตทัคคะ ความชำนาญนะ

แต่ถ้าไม่ชำนาญ ต้องฝึกกันนะ ฝึกฝน โอ้โฮ! กำหนดจิตให้มีกำลัง มีกำลังแล้วอธิษฐาน ยกขึ้นสู่ เออ! จะต้องการอะไรก็ให้มันเป็นแบบนั้น

นี่พูดถึงว่า ผู้ที่มีคุณธรรม

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า เวลาสุดท้ายแล้วเราจะทำอย่างไรต่อไป เวลาสิ่งที่ว่า พอลงสู่ความสงบแล้ว เขาเข้าใจว่าจิตถอนแล้ว

คือเขาเข้าใจจริงๆ กลางๆ ใจ เพราะว่าจิตมันลงสู่ความสงบ คือจิตลงสู่ความสงบ จิตมันลงใจ จิตมัน เอ๊ะ! แล้วมันมีธรรม มีธรรมมันก็รสของธรรม รสของธรรมมันเป็นอิสระ อิสระด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา แต่มันเป็นเรื่องธรรมเกิด เป็นเรื่องโลกๆ มันไม่เข้าสู่มรรค

เข้าสู่มรรคคือโลกุตตรธรรม คือภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา

อันนี้ปัญญาธรรมเกิดๆ ปัญญาของธรรมมันเกิด แต่เราไม่เข้าใจ เพราะมันไม่รู้ แล้วเวลารู้แล้ว ถ้าไม่มีวาสนา นี่บอกบรรลุมรรคเลยละ แล้วคนเป็นอย่างนี้เยอะเยอะไปหมด โดยธรรมชาติมันเป็นของมันแบบนั้น

แต่เวลาหลงปุ่เสาร์ หลงปุ่มันท่านคุ้มครองดูแล แก่จิตๆ ใ้มันผ่านไป

เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติ ทุกข์ควรกำหนด สุขละ

ทุกข์ควรกำหนด เวลาภาวนาแล้วมันเข้าใจสิ่งใดมันมหัศจรรย์นะ เวลาจิตมันรวม สุขดีนะ

ทุกข์ควรกำหนด สุขละ

สุขเป็นเครื่องจุนเจือการประพฤติปฏิบัติ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบระงับบ้างมันมีความสุขเป็นอาหาร เป็นเครื่องดำเนินให้ชีวิตผ่องใส แล้วการปฏิบัติต่อไป

ฉะนั้น สิ่งที่เราเข้าใจว่า เพราะเขาไม่เข้าใจ แล้ว เอ๊ะ! มันไม่มีคำตอบอะไรเลย แล้วมันลงไปสู่ความสงบอย่างไร แล้วที่นี้ก็กลับมาเข้าใจผิดอีกว่า นี่จิตมันถอนออกมาแล้ว พอจิตมันถอนออกมาแล้ว มันก็ยังปวดอยู่ แต่จิตไม่ปวด

จิตไม่ปวดเพราะจิตมันไม่มีกังวล จิตไม่มีนิวรณ์ธรรม จิตมันเป็นอิสระ มันไม่ปวด แต่ความรู้สึก เวลาความรู้สึกที่ร่างกาย ร่างกายยังปวดอยู่ ความปวดยังปวดอยู่ ปวดเพราะอะไร ปวดเพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาขยับมันก็ปวดใจ แต่จิต เวลาเขาเป็น เขาเป็น เขายังงงเข้าไปใหญ่

หนูคิดไปเองว่าจิตมันถอน ก็เลยออกมา ก็พบว่าปวดยังมีอยู่ แต่จิตมันไม่ปวด ก็เลยเพิ่งรู้ตอนนั้นว่าจิตอาจจะยังไม่ได้ถอนออกมาด้วยซ้ำ หนูต้องทำอย่างไรคะ

วางให้หมดเลย ประสบการณ์ในการปฏิบัติใจ เวลาปฏิบัติ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนบอกทาง เป็นคนชี้ทาง เวลาเราปฏิบัติประสบการณ์ของเรา ทำซ้ำๆ พิสูจน์ตรวจสอบ ศีล สมาธิ ปัญญา การทำความสงบของใจก็เพื่อกำลัง เพื่อความปกติสุข แล้วเวลากลับขึ้นสู่วิปัสสนา

เวลาทำงาน ใหม่ๆ ทำไม่เป็น มันก็ขี้เกียจ มันก็ไม่อยากทำนะ เพราะมันต้องออกจากสมาธิ มันคิดว่าสมาธิมีความสุข ออกไปแล้วไปตากแดดตากฝน ออกไปทำงานแล้วมันเหน็ดเหนื่อย มันไม่ต้องการ แต่เวลาจิตมันสงบแล้วไม่รู้จักรักษา เวลามันเสื่อมก็เสียตาย

สมาธิเป็นสมาธิใจ แต่ถ้ามันเจริญก้าวหน้า มันก็ต้องออกฝึกหัดใช้ปัญญาวินัยค้ำยันแหละ แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา พอใช้ปัญญาไปแล้วสมาธิมันอ่อนลงนะ มันก็เป็นสัญญาอีกนะ

ที่นี้สัญญามันก็ต้องวางการใช้ปัญญา กลับมาทำสมาธิ พอมีสมาธิแล้ว มีกำลังแล้วก็ฝึกหัดใช้ปัญญา มันถึงก้าวเดินไป สมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐานไป มันเกี่ยวเนื่องกัน มันต้องก้าวไปด้วยกัน ก้าวไปด้วยกัน แต่มันทำซ้ายและทำขวา สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน มันถึงขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ ไม่ได้

เวลาไม่ได้ แล้วถ้าทำให้มันสมดุลละ

ฝึกหัด ฝึกหัดจนมันสมดุล ถ้ามันสมดุล ถ้ามันก้าวเดินได้ ศีล สมาธิ ปัญญา มันก็เป็นมรรคแล้ว พอจิตสงบแล้ว เวลาฝึกหัดไปแล้ว มันก็จะไปคำถามใจ

ยังไม่มีคำตอบอะไรเลย ลงไปสู่ความสงบแล้ว

อันนั้นเป็นอาการที่มันเป็น มันเหมือนกับสมณะ เหมือนกับลงสมาธิ เหมือนกัน แต่มันเป็นธรรมเกิด ธรรมเป็นคนบังคับให้ลง ธรรมเป็นคนบังคับให้เป็นไปโดยที่เราไม่มีการควบคุมใจ มันเกิดโดยฉับพลันๆ เวลาธรรมเกิด

แต่เวลาถ้าเป็นมรรค เป็นอย่างนั้นไม่ได้ มันต้องสติสมบุรณ์ มันมีสัมมาสมาธิ สัมมาสติ สัมมากัมมันโต คืองานชอบ มันฝึกหัด จากสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ฝึกหัดๆ มีการกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนมันสมดุล เห็นไหม ถ้ามันสมดุล มรรคสามัคคี มรรค ๘ มรรคมีองค์ ๘ ถ้ามันสามัคคี เวลามันสมุจเฉตปหาน นี่ไง นิโรธดับทุกข์

ที่เขาบอกว่า มันไม่ต้องมีก็ได้

มันไม่มี มันจะรู้จักกิเลสอย่างไร มันชำระล้างกิเลสได้อย่างไร

นี่พูดถึงว่า หนูเข้าใจว่าจิตมันถอน

วาง อย่าไปสงสัย สิ่งที่ผ่านมาไปแล้วคือผ่านไปแล้ว ผ่านไปแล้วคือเรายังไม่รู้จัก เรายังไม่มีประสบการณ์

ปริยัติ ศึกษาขนาดไหนถึง แต่เวลาปฏิบัติก็ยังงง แต่งเพราะเห็นจริง ทำจริง เหมือนทำอาหาร ทำครั้งแรกรสชาติแตกต่าง รสชาติไม่คงที่ ไม่คงตัว ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า ส่วนผสม พอทำแล้วพอมันส่วนผสมจนลงตัวนะ ทำร้อยครั้งก็รสชาติเหมือนเดิม ทำร้อยครั้งก็รสชาติเหมือนเดิม ทำซ้ำทำซากๆ จนสมดุลพอดี รสชาติมาตรฐาน ชาติ นั่นคือการประพจน์ปฏิบัติตามความเป็นจริงใจ

นั่นถึงว่า แปลว่า

เขาถามว่า แปลว่ามันเป็นสองนะสิ มันเป็นสองอัน ใช่และไม่ใช่

ไฉนก็เหมือนกัน แต่เข้าใจผิดไปหมด

คำว่า “เข้าใจผิดไปหมด” มันเป็นทฤษฎี เวลาผู้ที่ประพจน์ปฏิบัตินะ แล้วเวลาไปถามหลวงตาพระมหาบัว มันเป็นอย่างนั้นๆ

ไม่ต้องพูด รู้แล้วๆ

นี่ไง คำถามนี้เหมือนกัน ทำไมมันเป็นอย่างนั้น ทำไมมันเป็นอย่างนี้

ถามด้วยความใสซื่อของผู้ที่ปฏิบัติใจ

มันยังไม่มีคำตอบอะไรเลย ทำไมมัน เอ๊ะ! ขึ้นมา ทำไมจิตมันลงสมาธิ

นี่มันเป็นข้อเท็จจริง นี่เกิดจากการปฏิบัติ แต่ความเข้าใจผิดของผู้ถาม

มันยังไม่ใช่ปัญญาเลย มันเป็นอย่างนั้นไปได้อย่างไร แล้วหนูก็คิดว่าหนูออกจากสมาธิ  
ถอนจิตออกมา แต่มันยังไม่ถอน

ครึ่งๆ กลางๆ ไง ครึ่งๆ กลางๆ เพราะประสบการณ์เรายังไม่ชัดเจนไง

อาหารรสชาติไม่คงที่ ทำซ้ำๆ จะเข้าใจเรื่องนี้หมด ทำซ้ำๆ เพราะว่า ถ้าประพฤติปฏิบัติ  
มันจะรู้แจ้ง วิปัสสนาคือรู้แจ้งความสงสัยในใจทั้งหมด รู้แจ้งสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของตนทั้งหมด  
แล้วมันจะไม่แปลว่า มันเป็นสันติภูมิโก มันเป็นปัจจุตัง เป็นสันติภูมิโก มันไม่ใช่แปลว่า

แปลว่า ยังสงสัย แปลว่า ยังจะต้องฝึกหัดต่อเนื่องไป แต่การประพฤติปฏิบัติมันก็มี  
อาหารใจ มีธรรมชาติหล่อเลี้ยง มีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการภาวนา

ฝึกหัดภาวนา แสวงหาสิ่งใดจะได้สิ่งนั้น เราแสวงหาความดีของเรา แล้วความดีของเรา  
แสวงหาจากหัวใจของเรา แสวงหาจากการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อรักษาหัวใจของตน  
แล้วหัวใจของตน เราจะเข้าใจได้ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เลย รัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย  
ประพฤติปฏิบัติขึ้นไป

ถ้าจิตมันเป็นแล้ว หลวงตาพระมหาบัวท่านบอกว่า พุทธ ธรรม สงฆ์ รวมเป็นหนึ่งหัวใจ  
ของท่าน

เราแยกจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พุทธะคือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พระธรรม พระ  
ธรรมคือสัจธรรม พระสงฆ์ สาวกสาวกะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นตามความเป็นจริงแล้ว มัน  
จะเป็น เอโก ธมโม ธรรมอันเดียว ธรรมทั้งแท่งกลางหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เอวัง